

ut repertis aliis in hac Specie plurimum te exerceas, nec unquam satis exercebis.

Pro concinnitate sequentis Speciei hinc præmitto, Ligaturas hucusque dictas etiam alio modo fieri posse, quæ quidem substantiam minimè evertunt, afferunt tamen concentui celerioris motus rationem. E. G.

Ex quibus clarè colligitur, primam & tertiam Hypothesin esse substantiam; sequentes, ubi *idem* adjunctum est, esse variationes, vel cantus, vel motus gratiâ adhibitas. Rumpi etiam solet Ligatura modo sequenti:

Præterea nonnunquam duæ Fusæ sequenti Speciei immisceri possunt; quæ quidem in secunda, & quarta tactus parte, nunquam verò in prima & tertia ponendæ sunt.

His intellectis fit

EXERCITII I. LECTIO QUINTA,

De quinta Specie Contrapuncti.

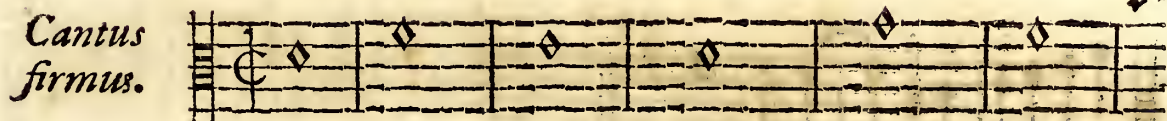
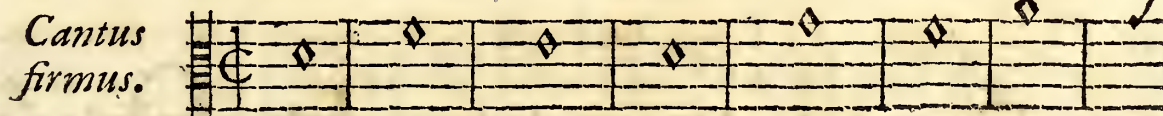
Species ista Contrapunctum floridum appellatur, sic dictum, quia omnis generis ornatu, canendi gratiâ, flexibili motuum facilitate, concinnâ figurarum varietate, ut hortus flosculis florere debet. Quemadmodum enim omnibus reliquis

Arith-

Arithmetica vulgaris Speciebus, ut Numeratione, Additione, Subtractione, & Multiplicatione in Divisione utimur, ita Species hæc nihil aliud est, quam præcedentium Contrapuncti Specierum Congeries & Compositio, nec quidquam novi hîc monendum occurrit, præter Cantûs concinnitatem, cui plurimum curæ, atque operæ dandum esse, nunquam è memoria tibi excidat, hortor, atque obsecro.

Joseph. Dabo operam pro viribus meis, sed vix mihi fido, nullo exemplo ante oculos habito, calamum prehendere.

Aloys. Alacri animo sis, formabo tibi primum exemplum.

Huic igitur formulæ reliquorum Cantuum firmorum Contrapuncta tibi accommodanda restant.

Aloys. Satis industriose operatus es; & quod mihi non mediocriter placet, est, te non parum attentionis canendi rationi tribuisse, quodque in introitu in Thesin plerumque motum

tum

tum obliquum, vel Syncopen adhibueris, quam industriam, quia plurimum Contrapuncto affert gratiæ, ulterius tibi commendatam volo.

Joseph. Incredibili afficior lætitiâ, quòd intelligam, non in totum tibi displicere & studii, & conatûs mei rationem, quo blandimento animatus, non mediocrem fructum brevi tempore facturus mihi videor. In præsentia tua, vel privato studio restantes tres toni mihi persequendine sunt?

Aloys. Cùm Species hæc tantæ sit utilitatis, ut vix dicere queam, ideo absolves tu quidem prædictos tres tonos me præsentem; verùm te admonitum volo, ut hoc in genere Compositionis semper magis magisque te exercere nunquam desistas.

Joseph. Consilium tuum semper ut Legem observabo.

Joseph. Quid indicat illud nota bene NB. in quinto tactu ultimi exempli in Cantu positum?

Aloys. Ne te afflixis. Nihil enim de hoc ex me adhuc intellexisti; nunc tibi non quidem Præcepti, sed Consilii causâ dico, quòd positis duabus Semiminimis in principio tactûs, absque Ligatura continuò sequente, ratio cantandi clau-

claudicare videatur. Quapropter consultius erit, si duas tantum Semiminimas in principio tactus adhibere lubet, eas cum sequenti Ligatura stringere, vel cum duabus adhuc aliis Semiminimis cursum facilitare; ut in sequenti exemplo:

Jam Bicinium, omnes quinque Species percurrento, supposito Cantu firmo, Deo sint Laudes, absolvimus. Nunc redeundum est ad principium, nempe Notam contra Notam in Tricinio, videndumque, quid in quavis Specie observandum, quaque ratione trium partium Compositio institui debeat.

EXERCITII II.

LECTIO PRIMA.

De Nota contra Notam in Tricinio.

Tricinii Compositionem omnium perfectissimam esse, vel ex eo constat, quod in illa sine adjumento alterius partis perfecta harmoniae Trias haberi possit, cum ^{quarta} tertia, sive plurium partium accessio nil aliud quasi sit, quam cujusdam partis in Triade harmonica jam existentis repetitio; unde quasi in Proverbium abivit, cui Tricinii recte efficiendi potestas esset, ei viam ad plurium partium compositionem, quam latissimè patere.

Joseph. Incredibili animus meus exardescit sciendi desiderio, qua ratione Compositio hæc conficienda sit; verum haud modicum metuo, ne rei gravitas tenuitatem opprimens, votum meum hæsitare faciat.

Aloys. Non est, quod metuas; etenim quia in conficiendis Bicinii Speciebus non magnoperè laborasti, spe fretus esto, intellectis primùm iis, quæ tibi dicturus sum, & sumpto principio à Specie simplicissima, Notâ nempe contra Notam, eoque ordine, quem in Bicinio observavimus, progrediendo, non adeò difficilem tibi futurum Tricinii conficiendi laborem.

Est igitur Species hæc trium partium simplicissima Compositio

positio Notis æqualibus, sive tribus semibrevibus, merisque Consonantiis constans.

Ubi primùm notandum, in omni Hypothesi, sive tactu, nisi alia ratio impediatur, Triadem harmonicam adhibendam esse.

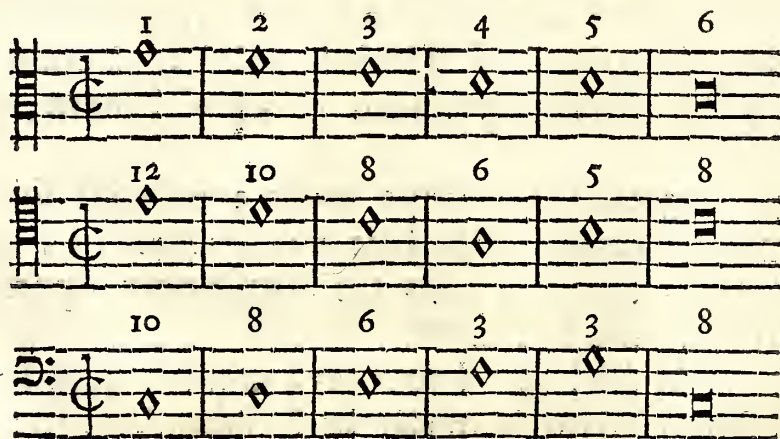
Joseph. Quid est Trias harmonica?

Aloys. Est Sistema Tertiâ & Quintâ constans. E. G.

Joseph. Sed quæ sunt illæ rationes, quæ hanc Triadem faciendi facultatem nonnunquam adimunt?

Aloys. Est subinde concinnioris Cantûs ratio, cujus gratiâ nonnunquam locò Triadis alia Consonantia, vel Sexta, vel Octava adhiberi solet: sæpius etiam immediatam duarum perfectarum consecutionem evitandi necessitas postulat, ut relictâ Triade, aut Sextâ locò Quintæ, aut Octavâ, aut utrâque utendum sit; quemadmodum sequenti exemplo monstrabo:

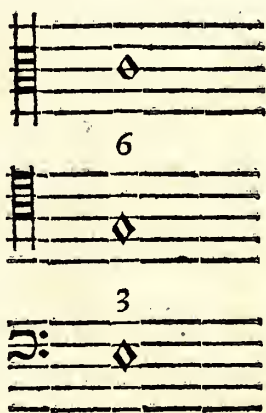
Joseph. Videtur mihi, pace tuâ, Magister, dixerim, in secundo tactu Triadem absque ratione prætermittam esse; poterat enim, meo quidem iudicio, Tenori Quinta dari, quæ Triadem constitueret, & postea tertio in tactu eidem Tenori

ri Tertia tribui, relictis cæteris Hypothesibus, ut à te positæ sunt. E. G.

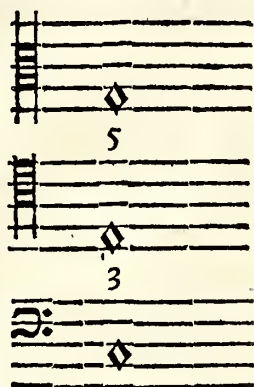
Ambitus isti neque progressuum rationi, neque concinnitati Cantûs obesse videntur.

Aloys. Non parùm mihi placet hæc tua reflexio, neque reprobari potest hoc tuum Paradigma. Verùm primum, nempe meum, & naturæ, & ordini, varietatiq̃ue magis consentaneum esse, quis non perspicit? Naturæ, & ordini, quia in illo pars Tenoris pulchrè gradatim absque saltu descendendo movetur usque ad tertium tactum inclusivè, in quo Sexta reperitur, quam Nota *mi* in parte fundamenti posita, præ aliis Consonantiis amat, ut jam alibi dictum est, & iteratò hujus rei rationem explanatiùs dicturus sum. Ponatur primò illa sexta Hypothesis:

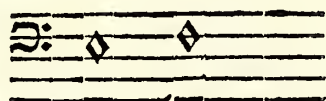

Ubi Nota Sextam efficiens quasi de loco proprio ad improprium translata tenenda est, & in loco proprio sic se haberet:

Illud C. ergo in loco proprio positum Triadem harmonicam constituit, quod translatum per Octavam in acutum, cæteris partibus restantibus, Sextam efficiat necesse est. Quod verò tantum intelligendum est, quando post illud *mi*, *fa* sequitur, ut in exemplo :

Si autem illud *mi* aliò saltare contingat, magis Quintam, quàm Sextam desiderat, ut in sequentibus exemplis :

Nunc eò, quò nonnihil recessimus, redeundum est ; nempe ad rationem, cur Paradigma meum etiam varietati accommodatus sit, quia in illo, A. in Tenoris parte tantum semel, in tuo verò exemplo bis reperitur, ut videre licet :

Cujus varietatis magnam rationem habendam esse, pro nunc & semper tibi dictum volo.

Joseph. Ne molestè tuleris, si quæram, cur in tuo paulò ante allato Paradigmate à partibus tam longè sejunctis principium sumseris? Videtur enim mihi, alio quoque modo fieri potuisse.

Aloys. Minimum molestiæ, sed plurimum oblectamenti mihi affert spe plena curiositas tua. Nonne vidisti, Bassum illius exempli continuò gradatim ascendendo moveri? Quam ob rem, ut partes, motu contrario sibi obviam eundi campum habeant, partibus à parte fundamentali remotis initium fieri necesse est.

Sed quibus exemplis Paradigma illud alio modo fieri potuisse demonstras?

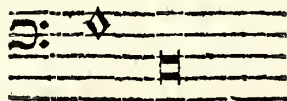
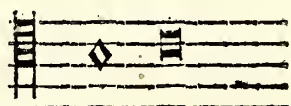
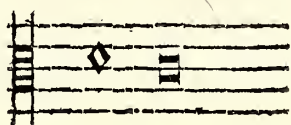
Joseph. Duo exempla, non demonstrandi gratiâ, sed, ut docear, adducam.

The first staff shows a sequence of notes with values 10, 10, 8, 6, 5, 8, 5, 6, 6, 6, 5, 8. The second staff shows a sequence of notes with values 5, 6, 6, 3, 3, 8, 3, 3, 3, 3, 3, 8. The third staff shows a sequence of notes with values 5, 6, 6, 3, 3, 8, 3, 3, 3, 3, 3, 8.

Aloys. Non admodum improbo exempla hæc tua. Verùm vides, in primo exemplo, de primo tactu ad secundum, omnes tres partes ascendendo, partim per gradum, partim per saltum moveri, quod absque quadam inconvenientia vix contingere potest. Quod hîc accidit in parte Tenoris respectu Altii de primo ad secundum tactum, qui sic se habent:

The first staff shows a sequence of notes with values 5, 6, 6, 3, 3, 8, 3, 3, 3, 3, 3, 8. The second staff shows a sequence of notes with values 5, 6, 6, 3, 3, 8, 3, 3, 3, 3, 3, 8.

Ex quo perspicuum est, sublatâ parte fundamentali progressum illum vitiosum esse, quia non solum de imperfecta ad perfectam fit ambitus, sic loquendo, verum, quod pejus est, nec illa Quinta Consonans est, sed Quinta falsa. Regularum enim ratio non solum respectu Bassi, verum etiam aliarum partium inter se, ubi fieri potest, quamvis in plurium partium compositione non ita rigorosè observanda est: ita ut etiam in Tricinio partium respectu Bassi ponderosas ob rationes nonnunquam ab eo rigore recedere liceat, quod videndum est in prioris exempli penultimo tactu, ubi de Quinta in Octavam finalem, nempe de perfecta ad perfectam motu recto fit progressus, quia aliter fieri non potest. E. G.

Joseph. Non posset illud inconveniens positâ Decimâ loco Octavæ evitari?

Aloys. Posset quidem, sed videtur per illam imperfectam non satis stabiliri ratio & perfectionis, & quietis in Nota finali requisita. Alia ratio est Quadricinii, ubi accedente Quintâ, non obstante Tertiâ illis rationibus satisfieri videtur.

Joseph. Sed quid dignum reprehensione reperis in secundo meo exemplo?

Aloys. Non quidem aliud, quàm, quòd Sextæ in ascendendo in Thesi nonnihil asperitatis habeant. Sextæ in Arhsi venientes (quibus in hac Specie locus non est) utpote minùs roboris habentes tolerabiliores sunt, ut alibi latius dicetur.

Jam ad exercitium pergamus. Ut autem intuitu cujusdam formulæ Speciei hujus confectio facilius tibi contingat, componam ego tibi primum exemplum, quod pro trium partium ratione etiam triplex erit; primò ut Cantus firmus in parte superiori: secundo in parte media: tertio in parte fundamen-

damentali statuatur, quod & tibi deinceps observandum erit, assumendo superius ordine præscriptos Cantus firmos.

Cantus firmus.

In quo exemplo videri potest, in omni tactu, ubi nulla ratio alia vetuit, Triadem harmonicam adhibitam fuisse, habitâ aliâs progressuum, motuumque ratione sæpius jam repetitâ.

Joseph. Videtur tamen de septimo tactu in octavum in parte Alti respectu Bassi te non observâsse regulam, quæ dicit: de imperfecta ad perfectam per motum contrarium. Tu autem per rectum progressus es.

Aloys. Rectè observas quidem; sed meminisse oportet, paulò ante me dixisse, quòd ad evitandum majus inconveniens in Tricinio, ubi aliter fieri non posset, nonnunquam de eo rigore recedere liceat.

Joseph. Memini quidem; sed videtur mihi, etiam observatâ illâ regulâ rectè fieri potuisse, si de F. in Basso in C. acutum, per motum contrarium progressus institutus fuisset, hac ratione:

Aloys. Effet quidem provifum illi inconvenienti per motum contrarium; verum non vides tali ratione duas fimiles transgressiones immediatè fecuturas effe? de nona Nota in decimam, & de decima in ultimam? Deinde in nono tactu pars Tenoris cum Baffo, ut vides, faceret unifonum, qui minùs confert harmoniæ, quàm Octava, præterquàm quòd in hoc genere Compositionis absque gravi neceffitate non liceat transcendere limites quinque linearum.

Joseph. In totum convictus sum rationibus adductis, sed fortassis sic fieri posset?

Aloys. Minùs. Nonne meministi, saltum Sextæ majoris prohibitum effe? Quid judicandum de saltu Septimæ? quia naturali cantùs facilitati consulendum est. Jam Cantu firmo in media parte posito exemplum faciam.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

10 12 13 10 12 15 12 17 15 10 15

Cantus firmus.

8 10 8 5 10 10 10 15 10 5 8

Joseph. Quare in nono tactu Octavam adhibuisti? mihi enim videtur, absque impedimento, Quintæ, sive Triadi harmonicæ locum ibi fuisse.

Aloys.

Aloys. Ità est, potuisset. Verùm paulò accuratiùs inspi-
ciens, comperies Octavam meliùs inservire Cantùs rationi, cui,
ut jam sæpè dixi, & sæpiùs dicendum erit, multum tribuen-
dum est. Restat adhuc exemplum perficiendum, in quo Can-
tus firmus in parte fundamentali existat.

Cantus firmus.

10 10 10 10 6 8 5 8 6 X 6 8

8 5 6 8 3 3 3 3 3 3 5

Joseph. Nihil dubii hoc in Paradigmate reperio, præter
tactum finalem; videtur enim, positâ locò Quintæ Tertiâ
plùs harmoniæ Hypothesi illi accessurum fuisse.

Aloys. Rectè quidem judicas. Sed qualem Tertiam po-
nendam fuisse putas, majorem, vel minorem? Si minorem,
nonne sentis, ad concludendum finem non valere? Si mayo-
rem, æquè nihil ad rem: cùm enim tonus iste consistentiam
suam habeat cum Tertia minore, nempe F. absque Diesi, quâ
modulatione per totum Cantùs firmi cursum aures asvetæ, ne-
scio quid offensionis ex auditu Diesis in fine percipiant. Ideò
consultiùs erit Tertiam omnino omittere.

Nunc ad reliqua quinque superstitum tonorum exempla
componenda progredere, eâ ratione, ut Cantus firmus in om-
nibus tribus partibus, ut jam dixi, & feci, statuatur; obser-
vatis hucusque dictis.

Cantus firmus.

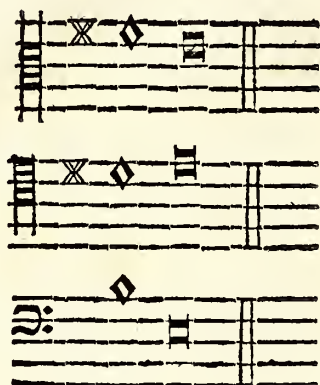
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8 5 8 10 10 17 12 10 10 8

3 3 3 5 8 12 10 8 5 3

Z Jo-

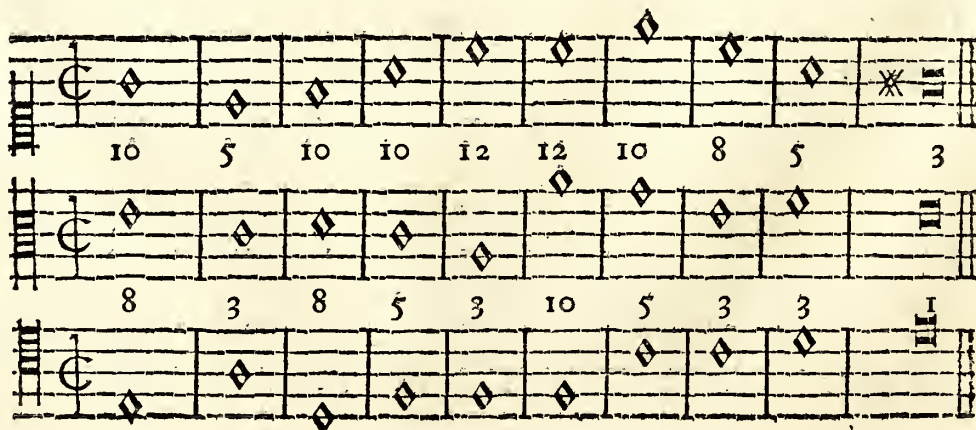
Joseph. Non parùm laboravi in conficienda clausula finali. Cùm enim in Hypothesi penultimi tactûs clausulæ formali; E. G.

locus non sit, neque tonus hic naturali ratione Quintam perfectam eo loco habeat, neque Diesin admittat, cujus beneficio clausula formalis formari possit, ideo visum mihi fuit, non alio modo, quàm quo feci, finem posse concludi. Non-nihil tamen dubius hæreo propter Tertiam majorem in Nota finali positam. Etenim recorder, te suprâ dixisse, in similibus tonis Tertiam omnino omittendam, ejusque loco Quintam esse ponendam.

Aloys. Valde prudenti usus es judicio de clausula finali, nempe propter peculiarem Semitonii situm clausulæ formali ibi locum non esse, ideoque peculiarem etiam clausulam formandam fuisse; neque scrupulum tibi moveat Tertia major in Nota finali posita, quod enim dixi de omittenda Tertia, intelligendum est, ubi fieri potest. Rectè ergo judicâsti, in illius exempli Nota finali absque immediata duarum Quintarum consecutione Quintam poni non potuisse, ergo Tertiam majorem ejus loco adhibendam fuisse, quia minor propter majoris imperfectionis rationem minùs apta est ad concludendum finem. Perge.

*Cantus
firmus.*

Two systems of musical staves, each with a treble and bass clef. The notes are diamond-shaped. Below the first system are the numbers: 10 10 10 10 12 5 8 10 6 8. Below the second system are the numbers: 5 8 5 6 10 3 3 5 3 5.

Cantus firmus.

Cantus firmus.

Two systems of musical staves, each with a treble and bass clef. The notes are diamond-shaped.

Two systems of musical staves, each with a treble and bass clef. The notes are diamond-shaped.

Cantus firmus.

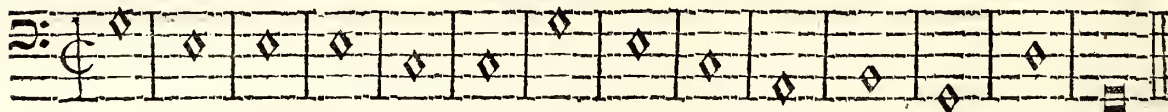
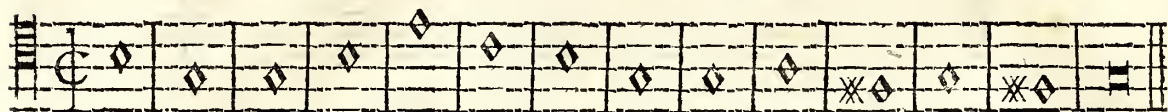
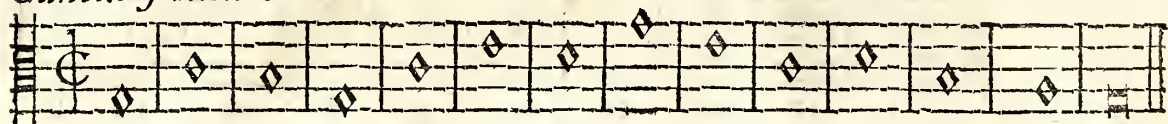
Two systems of musical staves, each with a treble and bass clef. The notes are diamond-shaped.

Two systems of musical staves, each with a treble and bass clef. The notes are diamond-shaped.

Cantus firmus.

Two systems of musical staves, each with a treble and bass clef. The notes are diamond-shaped.

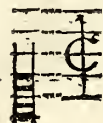
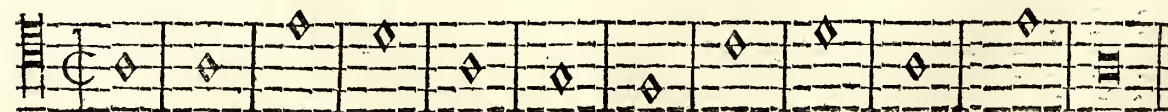
Cantus firmus.

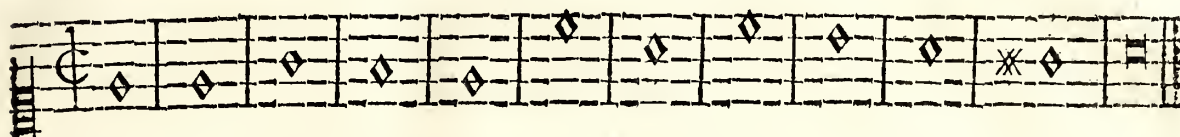

Cantus firmus.

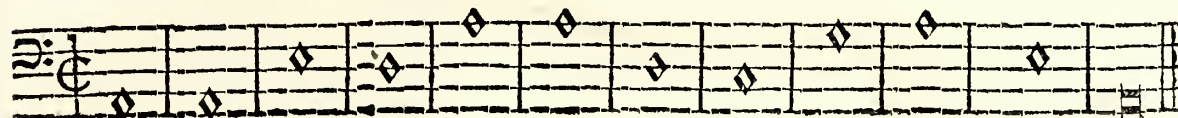

Cantus firmus.

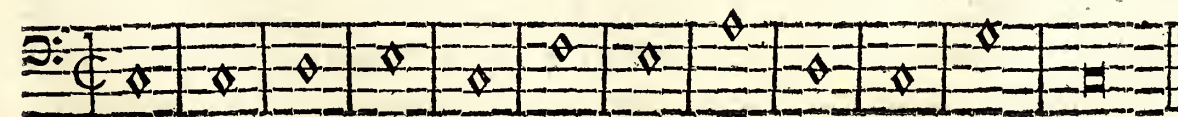
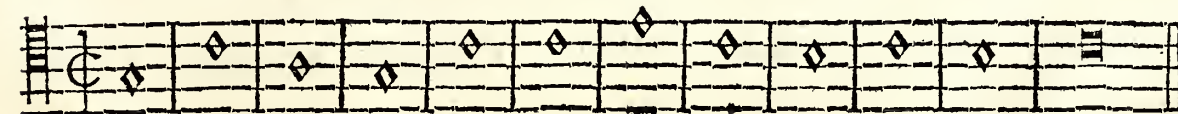
Cantus firmus.

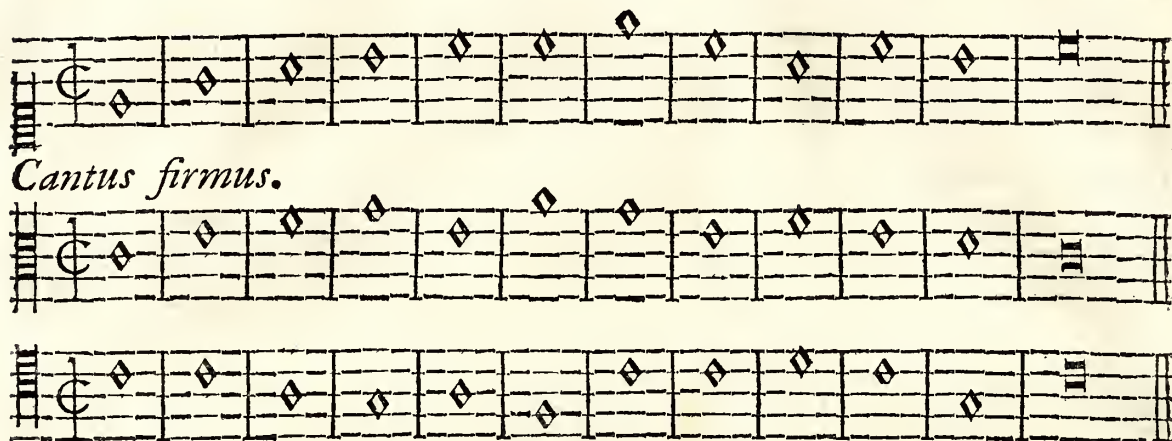

Cantus firmus.

Cantus firmus.

Joseph. Ecce reliqua tonorum exempla, meo quidem iudicio eatenus bene facta, quatenus Cantûs firmi restrictio non impedit. Verûm nisi Cantûs firmi necessitas componendi libertatem restrinxisset, multis in locis compositionem Triade harmonicâ locupletiolem effici potuissè, existimo.

Aloys. Rectè sentis, atque ità suo tempore in Compositione libera, nullâ Cantûs firmi obligatione restrictus oneraberis: sed incredibile est, quantum utilitatis hæc exercitatio, nempe super Cantum firmum ædificando hujus Disciplinæ studioso afferat, quâ solâ, & usu, & ratione instructus, ad veram artis hujus cognitionem perducì potest, quam exercitationem iterum, atque iterum, (sæpiùs enim inculcanda est,) summoperè tibi commendo.

Absolutis primæ Speciei exemplis, ad secundam Speciem modò progrediendum est.

E X E R C I T I I II.

LECTIO SECUNDA,

De Positione Minimæ contra Semibreve in Tricinio.

Hic loci in memoriam revocanda, observandaque sunt, quæ de hac Specie in Bicinio præcepimus, quæque ratione Triadis harmonicæ de Semibreve contra Semibreve in Tricinio diximus; cum hac tamen relaxatione, quòd in hac Tricinii Specie in gratiam Triadis harmonicæ Minima per saltum Tertix nonnunquam duas Quintas salvare queat; E. G.

